

ERGEBNISSE DER ARCHÄOLOGISCHEN UNTERSUCHUNGEN AUF DEM MARTINSBERG IN KRONSTADT

DANIELA MARCU ISTRATE*

Rezultate privind investigațiile arheologice de pe Dealul Cetățuiei din Brașov

Pe promontoriul nord-vestic al Dealului Cetățuiei din Brașov, cunoscut sub numele de Martinsberg, se păstrează vestigiile unei reședințe medievale constând dintr-o biserică, fragmente dintr-un zid de incintă, vechea casa parohială (pe locul unei clădiri mai vechi), anexe legate de funcționarea parohiei și un mic cimitir. La începutul secolului trecut biserica și casa încă dominau împrejurimile, împreună cu fortificația aflată în apropiere, fiind singurele construcții de pe coama versantului. Astăzi, silueta bisericii este aproape indescifrabilă printre clădirile care au acoperit în totalitate Dealul Sfântul Martin (Fig. 1–2). Deși importanța acestei reședințe pentru reconstituirea istoriei medievale a orașului a fost deseori semnalată în literatura de specialitate, abia în anul 2008 a apărut prima oportunitate pentru realizarea unor cercetări interdisciplinare, în contextul realizării unui proiect de restaurare¹. Cercetările au fost concentrate pe studierea bisericii evanghelice, fostă biserică catolică cu hramul Sfântul Martin, și au inclus atât investigații arhitecturale, geotehnice și structurale, cât și sondaje arheologice în exteriorul și interiorul clădirii. Săpăturile arheologice s-au desfășurat în două etape, în toamna anului 2008 și în primăvara anului 2009, în funcție de evoluția șantierului de restaurare. Așa cum se întâmplă de obicei în asemenea situații, amplasarea și poziționarea secțiunilor arheologice au fost determinate strict de interesele restaurării. În total au fost realizate 18 săpături, în cursul cărora au fost studiate 9 structuri zidite, 68 de morminte, 4 complexe de diferite tipuri și un număr important de obiecte arheologice care s-au dovedit a fi indicatori cronologici foarte valoroși (Fig. 3). Materialul de față sintetizează rezultatele acestor cercetări, accentuând contribuțiile arheologiei la o mai bună cunoaștere a bisericii și la reconstituirea trecutului celorlalte componente ale reședinței².

* Dr. Daniela Marcu Istrate, Forscherin I. akad. Grades, ist als freischaffende Archäologin und Forscherin tätig. E-Mail: dmarcuistrate@yahoo.com, damasus2000@yahoo.com.

¹ Dosarul de restaurare ne-a fost accesibil prin bunăvoința arh. Fekete Márta, căreia îi mulțumim și pe această cale. O sinteză a investigațiilor: Daniela Marcu Istrate, *Biserica evanghelică Sf. Martin, arheologie, arhitectură, restaurare*, Catalog de expoziție, Brașov, 2012. Expoziția a fost deschisă la Muzeul Civilizației Urbane, Brașov, octombrie–noiembrie 2012.

² O versiune preliminară a acestui studiu: D. Marcu Istrate, „Contribuții la istoria bisericii evanghelice ‚Sfântul Martin’ din Brașov“, în volumul: *Spicilegium. Studii și articole în onoarea prof. Corina Popa*, București, 2015 (sub tipar).

Results Regarding the Archaeological Investigations on Top of the Martinsberg in Kronstadt/Braşov

The remnants of a medieval residence are located on the north-western peak of the so called Dealul Cetăţuii in Braşov, also known as the Martinsberg. These remnants consist of an ecclesiastic structure, remains from enclosure walls, the old parish house (built on the premise of an older structure), annexes and a small churchyard. The church and the parish house, together with the nearby located fortification were the only elements dominating the hogsback at the start of the last century. At present, the church's silhouette is almost indecipherable because of all the buildings that were built during the last decades and have covered up the Martinsberg almost entirely (Fig. 1–2). The residence's importance within the field literature has been emphasized more than once. Nonetheless, the first opportunity regarding an interdisciplinary research arose only by 2008 in the context of a restoration project³. The research focused upon the study of the Lutheran church, a former Roman-Catholic one dedicated to St. Martin. The study consisted of architectural, geotechnical and structural analysis, as well as of archaeological sampling on the church's inside and outside. The archaeological diggings took place during two stages, first during autumn 2008 and secondly, during spring 2009, both in accordance to the development of the restoration project. As it is the case in many of these situations, the size and location of the archaeological section were strictly determined by the restoration's interests. 18 sections were opened, 9 walled up structures were studied, as well as 68 graves, 4 different types of complexes and an important number of archeological objects, all of which highly important chronological indicators (Fig. 3). The present material is a summary of these researches with an emphasize on the improvement brought upon the results due to the archaeological information revealed in regard to the church and the retracing of the residence's former structural elements⁴.

Keywords: Braşov, medieval residence, church, 14th–15th centuries, Martinsberg.

³ The access to the restoration folder was ensured by the goodwill of arch. Fekete Márta, to whom we address our gratitude. A summary regarding the investigations: Daniela Marcu Istrate, *Biserica evanghelică Sf. Martin, arheologie, arhitectură, restaurare*, Catalog de expoziție, Braşov, 2012. The exhibit was opened at the Museum of Urban Civilisation in between October and November, 2012.

⁴ A preliminary version regarding this study: D. Marcu Istrate, „Contribuții la istoria bisericii evanghelice „Sfântul Martin“ din Braşov“, in: *Spicilegium. Studii și articole în onoarea prof. Corina Popa*, București, 2015 (in print).

**MORALISIERENDE DARSTELLUNGEN
AN DREI ROMANISCHEN KIRCHENPORTALEN.
FALLSTUDIE ZUM PORTAL DER EVANGELISCH-
REFORMIERTEN KIRCHE VON SAKADAT
(KREIS SIBIU / HERMANNSTADT)**

CONSTANTIN SEBASTIAN CORNEANU*

**Trei portaluri de biserici romanice, decorate cu scene moralizatoare.
Studiu de caz: portalul bisericii evanghelice din Săcădate (județul Sibiu)**

Biserica evanghelică din Săcădate (Județul Sibiu) a fost construită, în stil romanic, de către coloniștii sași din Transilvania, în cursul secolului al XIII-lea. Deși starea avansată de degradare a portalului face aproape imposibilă acțiunea de identificare a subiectelor sau temelor, unele dintre acestea sunt, totuși, parțial lizibile. Scopul studiului de față este de a analiza starea sculpturilor din cadrul portalului și de a identifica, în măsura posibilităților, subiectul sau conținutul tematic al scenelor.

**Three Romanesque Portals Carved with Moralizing Scenes in Transylvania.
Case Study: the Portal of the Lutheran Church in Săcădate (Sibiu County)**

During the 13th century, the Saxon settlers have built in Transylvania the Lutheran Church from Săcădate (Sibiu County) within the frames of the Romanesque architectural style. Although the advanced decay of the portal's sculptures renders the identification of subjects or themes almost impossible, some of them are still partially distinguishable. This study aims to analyze the condition of the sculptural elements on the portal and to identify, if possible, the subject or thematic content of the scenes.

Keywords: Transylvania, Săcădate, Lutheran church, portal, Romanesque style, sculpture, iconography.

* Dr. Constantin Sebastian Corneanu ist als Assistent an der Lucian-Blaga-Universität Hermannstadt/Sibiu, Fakultät für Geisteswissenschaften, Fachbereich: Geschichte und ev. Theologie tätig, E-Mail: ulbscorneanu@yahoo.com.

DIE HENNDORFER STOLLENTRUHEN. IKONOLOGISCHE ANHALTSPUNKTE

HEIDRUN KÖNIG*

Lăzile din Brădeni

În anul 2000 au fost descoperite 172 de lăzi în interiorul bisericii fortificate din satul Brădeni/Henndorf. Această descoperire a fost întâmpinată cu entuziasm atât de etnologi, cât și de cercetătorii dedicați istoriei și restaurării mobilierului săsesc. Aceste lăzi au fost aduse la Muzeul Satului din Sibiu, unde au fost analizate și datate. Ca urmare a analizelor dendrocronologice a rezultat că aceste lăzi au fost realizate în secolele XV și XVI. Cercetătorii le-au divizat pe categorii în funcție de caracteristicile lor tipologice, funcționale, dar și prin prisma comparării lor cu piese similare din străinătate. În general, aceste lăzi au fost utilizate pentru depozitare și sunt considerate o emblema a culturii negustorilor. Simbolistica decorației lor este de inspirație religioasă, cu precădere vest-europeană.

The Chests from Henndorf. Iconological Evidence

It was in the year 2000 that a number of 172 chests were discovered inside the fortified church in the village of Henndorf. This discovery brought enthusiasm amongst ethnologists and researchers dedicated to the history of furniture. These chests were brought to the Open Air Museum in Hermannstadt/Sibiu, where they were analyzed and dated. On the account of dendrochronological analysis, it has resulted that these chests were made during the 15th and 16th centuries. The researchers have also divided them according to their typological characteristics, their function and international acknowledged analogies. In general, these carpenter chests were used as storage units and were a commonplace in the merchants' culture. Their symbolism depicts on motifs belonging to the Western church.

Keywords: carpenter's chest, dowery chest, Brădeni, Henndorf, wood painting, symbol recipient, iconography, lion medallion.

* Heidrun König, Begegnungs- und Kulturzentrum Friedrich Teutsch der Evangelischen Kirche in Siebenbürgen, A.B., Anschrift: Str. Mitropoliei 30, 550179, Sibiu, E-Mail: teutsch.museum@gmail.com.

DIE ENTWICKLUNG DES BRAUWESENS IN SIEBENBÜRGEN UND IM BANAT IM 18. JAHRHUNDERT

TRAIAN POPESCU*

Dezvoltarea berăritului în Transilvania și Banat în secolul al XVIII-lea

Lucrarea de față face referire la documente a căror editare este necesară din cauza faptului că acestea, aflate în arhivele din Viena, Budapesta sau Brno, sunt parțial necunoscute. De asemenea, lucrarea face referire și la documente din arhivele române, precum cele din București, Cluj-Napoca și Timișoara. Țara Românească și Moldova, în ciuda unei anumite toleranțe manifestată de Imperiul Otoman, au cunoscut o dezvoltare relativ lentă și au continuat să fie caracterizate de un sistem economic feudal, pe când Transilvania și Banatul au reușit să obțină o poziție economică privilegiată. Acest statut al celor din urmă menționate regiuni istorice s-a datorat strategiceii poziții militare și resurselor naturale existente în aceste zone. Sectorul de schimb – inclusiv berăritul – denotă un important succes înregistrat în aceste zone. În Transilvania și Banat, primele mari berării au fost construite în apropierea fortificațiilor orașenești, și anume în proximitatea cazărnilor militare și a centrelor miniere. Aceste noi berării au fost construite în primul rând pentru a aproviziona cazărnilor militare și centrele miniere, demonstrând astfel un prim pas spre conturarea unui caracter pre-industrial și manufacturier al unei etape proto-industriale. Aceasta a fost perioada de început, când producția de bere devenea reprezentativă pentru tabloul urban din Carpați. Tehnologia producției de malț a fost perfecționată în Transilvania și Banat în secolul al XVIII-lea. Popularitatea berii a crescut direct proporțional cu producția și calitatea acestui produs. Producția de bere, în înțelesul industrial al acesteia, poate fi atribuită doar secolului al XIX-lea, nu mai devreme, odată cu inventarea cazanelor cu înaltă presiune pe aburi, a unităților de răcire și a procesului de pasteurizare.

The Development of Brewing in Transylvania and in Banat during the 18th Century

This paper refers as well to the editing of partially unknown documents – discovered in the archives of Vienna, Budapest, Brno as to already published – but actually revised documents from Romanian archives in Bucharest, Cluj-Napoca and Timișoara. With the exception of Wallachia and Moldavia, which despite a certain tolerance of the Ottoman Empire only showed a slow-going development and continued to remain under a feudalistic economic system, Transylvania and Banat obtained a privileged economic position, due to their strategic-military position and especially due to their natural resources. The trade sectors – including brewing – denoted important success. In Transylvania and in Banat the first larger breweries were built close to town fortifications, respectively to military caserns and in the mining centers. These new breweries were mainly built to supply the military

* Dr. med. Traian Popescu, Senior Research Scientist, HPR Dr. Schaffler GmbH, Heisenbergbogen 1, D-85609 Aschheim-Dornach / München, Tel.: +49-(0)15172704781, Wirtsbreite 22, 85635 Höhenkirchen-Siegertsbrunn, Deutschland, Tel.: +49-(0)8102-6519, E-Mail: traian.popescu@gmx.de.

personnel and the miners with beer, and demonstrated the first step from a pre-industrial and manufactural character to a proto-industrial phase. This was the time of commencement in which the beer formed and developed the urban picture in the Carpathians. In the 18th century the technology of the malt production was brought to perfection in Transylvania and in Banat. The beer production and quality were increased and the beer became a demanded popular merchandise. The beer production – in the meaning of an industrial standard – so to say a „beer industry”, can only be attributed to, not before the 19th century, when the high pressure steam boiler, the refrigerating units, and the pasteurization were invented.

Keywords: Transylvania, Banat, Brewery, Distillery, Malthouse, pre-industrial phase, proto-industrial phase.

Die Abhandlung beruht auf der Verarbeitung eines Teils der reichlichen Dokumente aus österreichischen (ÖSA: Österreichisches Staatsarchiv, Wien), ungarischen (MKL: Magyar Kancelláriai Levéltár / Archiv der Ungarischen Kanzlei; MOL: Magyar Országos Levéltár / Ungarisches National Archiv, Budapest; Oszk: Országos Széchényi Könyvtár / National Bibliothek Széchényi, Budapest), tschechischen (MZK: Moravská zemská knihovna v Brně / Mährische Landesbibliothek, Brünn) und rumänischen (MMN: Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I“, București; SJAN-CJ: Serviciul Județean Cluj, Arhivele Naționale, Tezaurariatul Minier, Cluj-Napoca / Montan-Thesaurariats-Archiv, Klausenburg; SJAN-TM: Serviciul Județean Timiș) Archiven.

**„GEPREDIGT WIRD AN EINEM SONNTAG SÄCHSISCH,
AM ANDEREN DEUTSCH“. DIE PREDIGTSPRACHE DER
EVANGELISCHEN KIRCHE A.B. IN SIEBENBÜRGEN IM
19. JAHRHUNDERT. EINE ÜBERSICHT AUFGRUND DER
PROTOKOLLE DER GESAMTKIRCHENVISITATION
VON BISCHOF G.D. TEUTSCH IN DEN JAHREN 1870–1888**

GERHILD RUDOLF*

Trecerea treptată de la predica săsească la cea germană. Limba de propovăduire a Bisericii Evanghelice C.A. din Transilvania în secolul al XIX-lea, documentată de Episcopul G.D. Teutsch în protocoalele Inspecției Generale, 1870–1888

Atât limba germană, cât și confesiunea luterană sunt componente constitutive ale identității minorității autohtone a sașilor ardeleni. În secolul al XVI-lea, reforma protestantă a introdus în biserică limba poporului ca limbă de propovăduire, pentru germanii din Transilvania aceasta fiind graiul săsesc. În secolul al XIX-lea a avut loc o schimbare a limbii folosite în slujbele religioase ale sașilor, săseasca fiind înlocuită de germana standard. Acest proces s-a derulat lent și treptat. Protocoalele episcopului Georg Daniel Teutsch despre Inspecția Generală a bisericii, efectuată de el în anii 1870–1888, documentează acest proces deosebit de interesant din perspectiva sociolingvistică. Prezentul referat analizează protocoalele lui G. D. Teutsch în ceea ce privește comentariile sale despre folosirea limbilor în Biserica Evanghelică și rezumă concluziile Episcopului Sașilor.

“The Sermon Would Be Delivered on One Sunday in Transylvanian Saxon, the Other Sunday in German”. The Language of Sermon in the Evangelical Church A.C. in Transylvania in the 19th Century. A Survey Based on the Reports of Bishop G.D. Teutsch on His General Church Visitation in the Years 1870–1888

Both the German language and the Evangelical A. C. (meaning Lutheran) confession are constitutive components of the identity of the autochthon minority of the Transylvanian Saxons. During Reformation in the 16th century, Latin was replaced by the vernacular languages, which for the Germans in Transylvania was the Saxon dialect. In the middle of the 19th century a change occurred from Transylvanian Saxon to standard German as the language of sermon. This change took place gradually and at a slow pace. The Reports of Bishop Georg Daniel Teutsch on his General Church Visitation during the years 1870–1888 give evidence about this process, which is most interesting from the

* Gerhild Rudolf, Begegnungs- und Kulturzentrum Friedrich Teutsch der Evangelischen Kirche in Siebenbürgen, A.B., Anschrift: Str. Mitropoliei 30, 550179, Sibiu, E-Mail: rudolferhild@gmail.com.

sociolinguistic viewpoint. The present paper investigates the bishop's Reports, looking for Teutsch's comments on the use of languages in the evangelical church and bundles the conclusions of the Saxon church leader.

Keywords: Evangelical Church A.C. in Transylvania, Saxon-German Diglossia, G.D. Teutsch, language of sermon.

DER ARCHITEKT CARL WILHELM FRIEDRICH MAETZ (30. JANUAR 1847 – 17. MAI 1896)

ROMULUS GIURA *

Arhitectul Carl Wilhelm Friedrich Maetz (30 ianuarie 1847 – 17 mai 1896)

În galeria arhitecților sași din Transilvania, care au trăit și activat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, un loc distinct îl ocupă Carl Friedrich Wilhelm Maetz (1847–1896). A fost un spirit de mare cuprindere intelectuală, un bun organizator, meseriaș și arhitect, totodată, inovator și comerciant care și-a pus o amprentă inconfundabilă în tot ce a întreprins. A activat la Mediaș, Sibiu, Cluj, Orăștie, Viena, lăsând în urma sa o serie de construcții de mare valoare, în rândul cărora menționăm, spre exemplificare, edificiul care adăpostește Muzeul de Științe Naturale, parte componentă a vestitului complex muzeal sibian Brukenthal.

The Architect Carl Wilhelm Friedrich Maetz (30 January 1847 – 17 May 1896)

C.F.W. Maetz (1847–1896) was a Transylvanian Saxon architect, who lived and worked during the second half of the 19th century. He played an important role among the Transylvanian Saxon architects because of the width of his intellectual capacity. He distinguished himself as a good organizer, a craftsman, an architect and also a good trader, an innovator with a very distinctive style. He worked in Mediaș, Sibiu, Cluj, Orăștie and Vienna, leaving a legacy of many buildings of great value, amongst which the Museum of Natural Sciences, as part of the renowned complex of the Brukenthal Museum from Sibiu.

Keywords: architecture, C.Fr.W. Maetz, Museum of Natural Sciences, Mediaș, Sibiu, Viena.

* Dipl. Ing. Drd. Architekt Romulus Giura, Düsseldorf, E-Mail: romgiu@gmx.net.

DIE ÖKONOMISCHE ELITE DER SIEBENBÜRGER SACHSEN IN DER ZWISCHENKRIEGSZEIT*

VASILE CIOBANU**

Elita economică săsească în perioada interbelică

La recensământul din anul 1930 au fost înregistrați 237.000 de sași. Ei formau 8,3% din populația Transilvaniei și erau nucleul minorității germane constituită în România după 1918. Forța economică a sașilor era mai mare decât procentul care reprezenta numărul lor în totalul populației transilvănene. Sașii transilvăneni aveau în 1919 o elită economică cu o tradiție îndelungată. În Evul Mediu, meșteșugarii și negustorii cei mai avuți (patriciatul) erau cei care au avut (exercitat) conducerea întregii comunități. În epoca modernă, breslele au fost desființate. În locul lor au apărut manufacturile, apoi fabricile și băncile. Unii dintre proprietarii acestora s-au impus în conducerea vieții economice. Deseori ei și-au trimis fiii la studii în Germania și aceștia s-au alăturat elitei economice. Și din rândurile agricultorilor sași s-au ridicat membri ai elitei economice. Existau cca 15 000 de gospodării țărănești care aveau, fiecare, câte 10 ha de pământ. Fiii acestor țărani frecventau cele 4 școli țărănești săsești. Unii dintre ei studiau apoi la facultăți de agricultură din Germania și din România. Ei au avut o contribuție importantă la succesele acestei ramuri economice. Cel mai important exponent al acestei grupări a elitei din agricultură a fost Fritz Connert. El a fost conducătorul Asociației Săsești pentru Agricultură, redactorul ziarului asociației, deputat în Parlament. Viticultorul Michael Ambrosi era, de asemenea, deputat și membru în conducerea asociației. Profesorii școlilor de agricultură făceau și ei parte din elita din acest domeniu. Membrii elitei din industrie și comerț erau din adevărate dinastii ale acestor ramuri economice: Scherg, Rieger, Schiel, Czell, Jickeli, Misselbacher ș.a. În Parlament au reprezentat aceste ramuri: Arthur Polony, Otto Herzog, Carl Schiel. Cel mai cunoscut reprezentant al elitei bancare (din domeniul băncilor) a fost Gustav Adolf Klein, directorul celei mai importante bănci săsești. Elita economică săsească a fost un pionier (deschizător de drum, înaintaș) al modernizării și al dezvoltării economice a țării, a avut o contribuție importantă în acest proces și a fost un grup deosebit în elita economică din România. Caracteristicile sale erau: cunoștințele de specialitate de înalt nivel, solidaritatea cu comunitatea săsească, relațiile de afaceri și culturale strânse cu țara mamă Germania. În perioada interbelică această elită s-a înnoit constant cu noi membri tineri, instruiți în școlile din țară dar și din Germania, de unde însă mulți dintre ei au venit cu idei naziste.

* Der vorliegende Beitrag wurde als Vortrag auf dem internationalen Symposion zum Thema „Elitenforschung in der Geschichte des 19. und 20. Jahrhunderts. Erfahrungen und methodologische Impulse“ gehalten, das am 17. April 2015 vom Geschichtsinstitut der Fakultät für Geschichte und Philosophie an der Babeș-Bolyai-Universität Klausenburg veranstaltet wurde.

** Dr. Vasile Ciobanu ist Forscher I. akademischen Grades am Forschungsinstitut für Geisteswissenschaften Hermannstadt. Dienstanschrift: Institutul de Cercetări Socio-Umane, Bd. Victoriei 40, RO-550024 Sibiu, E-Mail: vasileciobanu47@yahoo.com.

The Transylvanian Saxon Economic Elite in the Interwar Period

237,000 Germans were registered in the census of 1930. They formed 8,3% of the Transylvanian population and were the core of the German minority in Romania after 1918. The Transylvanian Saxons' economic force was greater than their percentage within the total of the Transylvanian population. In 1919, the Transylvanian Saxons were already an economic elite with a long-lasting tradition. In the Middle Ages, the wealthiest craftsmen and merchants were those who exercised the leadership of the entire community. In modern times, the guilds were abolished. These were replaced in time by manufactures, factories and banks. Some of their owners imposed themselves in the leadership of the economic life. Oftentimes, they sent their sons to study in Germany and soon after these became part of the economic elite. Members of the economic elite also arose from the ranks of Transylvanian Saxon farmers. There were about 15,000 homesteads, each having 10 hectares of land. The sons of these farmers were attending the four Saxon peasant schools. Afterwards, some of them attended colleges for agriculture in Germany and Romania. They made an important contribution to the success of this economic branch. Fritz Connert was one of the most prominent figures of the agricultural economic elite. He was the leader of the Saxon Association for Agriculture, editor of the association's newspaper, member of Parliament. The winegrower Michael Ambrosi was also a member of Parliament and of the association's leadership. The teachers giving lessons at the agricultural schools were also part of the elite of this field. Members of the industry and commerce elite came from real dynasties of these economic branches: Scherg, Rieger, Schiel, Czell, Jickeli, Misselbacher et al. These branches were represented in Parliament by: Arthur Polony, Otto Herzog, Carl Schiel. The best known representative of the banking elite was Gustav Adolf Klein, the director of the most important Saxon bank. The Saxon economic elite contributed to new directions in the country's modernization and economic development. It also brought important contributions to this process, and held a special position in Romania's economic elite. Its characteristics were: high-level expertise, solidarity with the Saxon community, business relations and cultural ties with the mother country Germany. During the interwar period, this elite was constantly renewing itself with new young members, trained at Romanian and German schools. However, many of them came back with Nazi ideas.

Keywords: Transylvanian Saxons, leaders, agriculture, industry, commerce, banks.

DIE ERINNERUNGEN EINES KREISLEITERS

HORST WEBER*

Rudolf Schuller: Evenimentele din august 1944 la Sibiu. Din memoriile unui membru din conducerea Grupului Etnic German

Lucrarea oferă perspectiva lui Rudolf Schuller asupra evenimentelor derulate în august 1944, în Sibiu. Născut în anul 1903, Schuller s-a pregătit inițial pentru preluarea afacerii hoteliere a tatălui său. În 1936 el se alătură Partidului German din România (*Deutsche Volkspartei in Rumänien – DVR*), după doar trei săptămâni fiind numit coordonatorul organizației locale a acestuia. În vara anului 1937, Rudolf Schuller pune bazele unui serviciu de informații al partidului, cu misiunea de a urmări starea de spirit din interiorul acestuia, precum și de la nivelul conducerii bisericești, din rândul celorlalte partide, dar și al conducerii de stat la nivel local. În toamna anului 1941 este numit *Kreisleiter*, adică șef al departamentului județean Sibiu al Grupului Etnic German (*Deutsche Volksgruppe in Rumänien*), organizație nazistă condusă de Andreas Schmidt. După evenimentele din 23 august 1944, Schuller și mulți dintre colaboratorii săi au fost arestați, apoi au fost deportați la muncă forțată în U.R.S.S., în ianuarie 1945, revenind în țară abia în anul 1949. Reîntors, a fost imediat arestat și apoi întemnițat de mai multe ori, fiind acuzat, printre altele, de atitudine ostilă față de regimul comunist. În 1972, se pare la intervenția președintelui R.F.G., Gustav Heinemann, a reușit să emigreze în Germania. Rudolf Schuller a încetat din viață 13 ani mai târziu. Paginile inedite din amintirile sale sunt publicate cu acordul membrilor familiei sale și constituie doar un mic fragment din manuscrisul lăsat de Schuller. Ele redau amintirile sale referitoare la evenimentele din 23 august 1944 petrecute la Sibiu, editorul oferind date biografice despre autor precum și informații asupra persoanelor menționate și a împrejurărilor politice și militare în care s-au petrecut faptele relateate.

Rudolf Schuller: The Events of August 1944 in Sibiu. From the Memoirs of a Leading Member of the German Ethnic Group in Romania

The following article offers Rudolf Schuller's perspective on the events of August 1944 developed in Sibiu. Born in 1903, Schuller was originally trained to take over his father's hotel business. In 1936, he joins the German People's Party of Romania (*Deutsche Volkspartei in Rumänien – DVR*) and is appointed leader of the party's local branch only three weeks later. In summer 1937, Rudolf Schuller establishes the party's intelligence service, its aim being to monitor the state of mind within the party, but also among church leaders, other political parties and local state authorities. In autumn 1941, he is appointed *Kreisleiter* (county leader) of the German Ethnic Group (*Deutsche Volksgruppe*

* Horst Weber, langjähriger Redakteur der „Hermannstädter Zeitung“ (1970–2005), die letzten Jahre ihr Chefredakteur; derzeitige Anschrift: Vogelruth 11, 33647 Bielefeld, Deutschland, Telefon: +49-521-94739284, E-Mail: horst-f-weber@web.de.

in Rumänien – DVIR) – a Nazi organization led by Andreas Schmidt – in Sibiu. After the events of August 23, 1944, Schuller, as well as many of his collaborators, are arrested and, in January 1945, deported to perform forced labor in the Soviet Union. Immediately after his return to Romania in 1949, he is arrested and imprisoned several times, being accused among other things of a hostile attitude toward the communist regime. In 1972, he manages to emigrate to Germany – apparently after an intervention by Gustav Heinemann, at that time president of the German Federal Republic. Rudolf Schuller died 13 years later. This excerpt from Schuller’s previously undisclosed memoirs is published with the consent of his family. It represents a fragment of a more comprehensive manuscript left by Schuller and deals with his experience of the events of August 23, 1944, as they happened in Sibiu. The excerpt is supplemented by the editor with biographical notes about the author and all mentioned persons as well as with information about the historical and military background of the narrated events.

Keywords: the German Ethnic Group in Romania, August 1944, memoirs, Rudolf Schuller, Sibiu.

ANFORDERUNGEN AN DIE PHRASEOGRAFISCHE PRAXIS AUS DER PERSPEKTIVE DES NICHTMUTTERSPRACHLERS

DORIS SAVA*

Cerințe ale practicii frazeografice din perspectiva non-nativului

Metalexicografia germană a ultimului deceniu este preocupată de expunerea frazeologiei în dicționare (frazeologice) din perspectiva utilizatorului și a nevoilor sale de consultanță. Plecând de la considerații teoretice, ce privesc concepția articolului de dicționar și relevanța criteriilor ce definesc calitatea unei opere lexicografice, principiul adresabilității și practica frazeografică actuală, articolul expune în mod exemplar principalele dificultăți ale practicii frazeografice din perspectiva non-nativului și lacunele dicționarelor frazeologice bilingve românești.

Demands of the Phraseological Practice from a Non-native Speaker's Perspective

The German metalexigraphy of the last decade is preoccupied by exposing the phraseology in (phraseological) dictionaries from the language user's perspective and from the perspective of his consulting needs. Starting from theoretical considerations regarding the creation of a dictionary entry, the importance of the quality criteria of a lexicographic work, the principle of addressability and the current phraseographic practice, this study exemplarily exposes the main difficulties of the phraseographic practice from a non-native speaker's perspective and the shortcomings of the Romanian bilingual phraseological dictionaries.

Keywords: non-native speaker, phraseologism, lexicographic standards, lexicographic practice, (bilingual) phraseological dictionary.

* Doz. Dr. habil. Doris Sava, Lucian-Bloga-Universität Hermannstadt/Sibiu, Fakultät für Philologie und Theaterwissenschaften, Fachbereich: Germanistik; Lehr- und Forschungsschwerpunkte: kontrastive Phraseologie, bilinguale Phraseografie und Textlinguistik; Dienstanschrift: Facultatea de Litere și Arte, B-dul Victoriei 5-7, Ro-550224 Sibiu; E-Mail: dorissava71@yahoo.com; Telnr.: (0040)269215556.